

CONTRIBUȚII ALE ASTREI SĂLĂJENE LA EDUCAȚIA ADULTULUI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

VALERIU DAN ACHIM

Aproape un secol – 1861-1950 – modernizarea societății românești a fost și rolul activității pe diverse planuri a unor asociații, ligi, fundații și societăți între care un loc de cinste la ocupat prestigioasa *ASTRĂ*. Ele sunt un produs al societății civile, realizate în marea lor majoritate din inițiative particulare, non-profit, fiind deci, independente de stat.

Națiunea română, în zorii modernismului, moștenea un nivel scăzut de instruire, mai ales în lumea satului, un mare handicap ce frâna procesele de dezvoltare. Reacționând la această situație gravă, au intrat în scenă asociațiile civice, culturale și în mod deosebit Asociațunea *ASTRA*, cu un scop bine precizat: *culturalizarea poporului român*.

Concepția și faptele au impus-o ca lider a națiunii, care a susținut-o și a apărat-o. Vitalitatea ei s-a dovedit, fără tăgadă, în cel aproape un secol de activitate (1861-1950).

Scopul, firul roșu care a condus-o, a fost educarea adultului: culturală, națională, civică, ca suport al afirmării ca națiune, ideal realizat prin Marea Unire din 1918.

Însă afirmarea ca națiune și ca stat național modern implica și realizări în domeniul economic. În consecință, *ASTRA* se va dedica, tot mai intens, și educației economice a adultului, realizând treptat un echilibru sub conceptul *educației cultural-economice integrale*. Concretizarea acestui concept s-a realizat sub forma *școlilor țărănești ale ASTREI*, în anul 1933, din inițiativa și exemplul Despărțământului Sighet al *ASTREI*, sub conducerea președintelui său, dr. Vasile Ilea (1926-1940).

Într-o sinteză a realizărilor asociației elaborată la aniversarea a 75 de ani de activitate împliniți în 1936, școlii țărănești i se acordă un loc de cinste, precizându-se că ea este “o școală de educație integrală și armonică, în care nu se tinde nici către o intelectualizare unilaterală, dar în care se dă elevilor-țărani cunoștințele practice necesare muncii efective pe care o desfășoară în satele lor ca și cele privind cultivarea lor națională și etică”¹.

¹ “Transilvania”, 67, nr. 2, 1936, p.112

Pe parcursul celor 89 ani de activitate a ASTREI, s-a acumulat o mare experiență și o paletă largă de inițiative educative pentru lumea satului, din care amintim cursurile economice, biblioteci poporale, conferințe și prelegeri. Pentru perioada 1900-1914 au loc 4542 conferințe și prelegeri poporale, iar între anii 1920-1935 sunt raportate un număr de 26122. (Anexa 1)

A fost un efort lăudabil, pe considerentul, după cum sublinia V. Ilea, că: "Stau față în față cele două forțe uriașe: pământul cu bogățiile și posibilitățile lui și țăranul cu brațele lui vânjoase, dar lipsește lumina care să unească cele două forțe"².

Foarte importantă va fi concluzia că conferințele realizate la mari intervale de timp și care dețin o mare pondere, prezentați mari neajunsuri. "Oricâtă bunăvoiță ar avea un conferențial de ocazie - precizează V. Ilea - nu va putea face pe săteni să-și însușească cunoștințele gospodărești necesare în cadrele unei conveniri culturale. Lipsește cu astfel de ocazii apropierea intimă între conferențiar și ascultători, repetarea necesară a lucrurilor mai importante și îndeosebi lipsește demonstrația practică a celor spuse"³

Pentru astriștii sigheteni soluția firească au văzut-o în sistematizarea și concentrarea activității educative sub forma organizării de cursuri intensive, în cadrul unei adevărate școli pentru adulți, o școală țărănească, practică și eficientă.

Noul concept educativ este pus în practică în perioada 19 februarie - 24 martie 1933, la Sighet, când aceste cursuri au fost absolvite de 24 cursanți- țărani.

Importanța acestei școli a fost extraordinară, manifestată prin câteva elemente. Creșterea prestigiului ASTREI, demonstrarea forței personalităților cât și cea financiară și organizatorică. Eficiența practică este recunoscută de foștii elevi și prin scrisorile trimise despărțământului. I Bârlea din satul Berbești – Maramureș scrie:

"Totdeauna să fii în mijlocul nostru ca să ne luminezi și să ne aduci la calea cea bună și la mulți ani să trăiască ASTRA noastră românească"⁴.

Realizarea proiectului școala țărănească implică o nouă viziune și dezvoltare a științei educației specifice adultului. Conducerea despărțământului ASTRA din Sighet a rezolvat într-o manieră modernă și pragmatică sistemul educativ pentru adulți, vizând toate etapele actului educativ, prin sistematizarea concepției sale în *Regulamentul scolilor țărănești*, un adevărat plan strategic de marketing.

Activitatea școlii s-a concentrat și modelat pentru a realiza obiectivele strategice formulate astfel: "de a răspândi în masele țărănești cunoștințe temeinice din domeniul economic în legătură cu ocupațiunile de la sate, precum și de a completa cunoștințele de cultură generală și cetățenească a populației. Năzuința acestei școli va fi să formeze viitorii conducători luminați ai satelor, care să poată deveni buni primari și consilieri comunali și cărora să li se poată adresa în primul rând orice acțiune culturală și economică la sate... adevărați agenți de civilizație a satelor"⁵.

² Idem, 65 nr.5, 1934, p.321

³ V.Ilea, Școala superioară țărănească, Sighet, 1933, p.7

⁴ Ibidem, p. 24-25

⁵ Ibidem p.12-14

Conducerea Despărțământului ASTRA Sighet va acționa rapid pe mai multe direcții:

1. Perfectionarea concepției școlii țărănești cât și a structurii organizatorice pe nivele educative sub forma școlii rurale la nivel de comună, cu scop pregătitor, și a unei școli superioare cu caracter permanentizat, propunându-se atragerea și a instituțiilor statului ce dispuneau de bază didactică, mai ales microferme model, cum ar fi camerele agricole, cât și a școlilor normale de învățători, sau a celor de specialitate agricolă pentru elevii tineri, care să devină și centre de educație a adultului;
2. Se va acționa și pentru receptarea și popularizarea inițiativei la nivelul conducerii centrale a ASTREI și a celoralte despărțăminte.

Demersul a avut efectul scontat, astfel încât conducerea centrală a ASTREI de la Sibiu, președintele său Iuliu Moldovan, o preiau și o recomandă tuturor despărțămintelor spre concretizare cu indicația clară de a se păstra fondul, modelul sighetean, dar de a se adapta realităților concrete inclusiv de a dezvolta inițiative în sprijinul diversificării și perfecționării sistemului educativ sistematic tip ASTRA.

Despărțăminte ASTREI au reacționat prompt și eficace astfel că în perioada 1933 – 1940 au fost încadrate și raportate 299 școli țărănești cu educație integrală cultural economică, frecvențate de un număr de 11923 cursanți, prin extensie, și 11 școli cu 738 cursanți meseriași, comercianți, mineri, infirmiere, menajere etc., cu un total general de 302 școli și 12661 cursanți. (Anexa 2)

Alte multe inițiative educative sub forma cursurilor strict economice, sau de altă natură, nu au fost cuprinse, pe motiv că nu realizează o educație integrală model ASTRA.

Despărțământul Zalău, demonstrând forță și spiritul ASTREI în cei peste 60 ani de activitate din 1870, va fi printre primele care se va dedica generalizării noii forme de educație integrală a adultului. Va organiza școala țărănească în perioada 1 – 31 martie 1934, cu un număr de 14 cursanți țărani. Aceasta va face parte din prima serie de 11 școli țărănești cu un total de 326 cursanți inițiate și de despărțăminte Brașov, Cluj, Făgăraș, Sighet, Târgu Mureș, Salonta, Satu Mare, Târnava Mare și Turda. Alte despărțăminte amână declanșarea acțiunii pe motive organizatorice și financiare. Cursul ascendent al promovării se observă an de an, astfel în 1938-1939, își desfășoară activitatea 103 școli, frecvențate de 5750 bărbați și femei din mediul țărănesc, din care 5 școli pentru meseriași, mineri, alte categorii sociale, cu 312 cursanți.

Din numeroasele inițiative propuse de-a lungul anilor de către despărțăminte se pune în practică, în seria anilor 1938-1939, ideea școlii țărănești superioare permanente. Pentru realizarea acestui deziderat în fiecare județ, conducerea centrală a ASTREI pune în dezbaterea președinților de despărțăminte, cu ocazia consfătuirii din 14 mai 1938, de la Cluj, comunicarea “Școala țărănească permanentă”, întocmită de prof. N. Săulescu, de la Academia Agricolă din Cluj⁶.

⁶ “Transilvania” 70, nr. 1, 1939, p.51

Transpunerea în practică a dezideratului școlii permanente aparține despărțământului Șimleu, condus de I. Ossianu. Acesta întocmește un memoriu către conducerea ASTREI, în care, după prezentarea activității Școlii de Agricultură din Șimleu Silvaniei, în sensul că: "este o instituție moartă cu elevi de mântuială, dintre care nici jumătate nu se angajează în agricultură, ci devin tot felul de mici funcționari, scribi, prin percepții sau agenți de poliție, ba unul din ei ajunse... chelner", propune transformarea ei în școală superioară permanentă țărănească⁷.

Conducerea centrală a ASTREI, pentru a sprijini realizarea școlii permanente, inclusiv propunerea din Șimleu, înaintează un memoriu Ministerului Agriculturii, condus de prof. Ionescu – Sisești, în care inițiază un plan mai larg, prin colaborarea celor doi factori. Cu titlul de experiment propun punerea acesteia în practică la Șimleu. Ministerul Agriculturii aproba, prin Decizia nr. 178389 din 8 iulie 1938, cererea ASTREI, încheindu-se convenția definitivă pe 10 ani, în 20 octombrie 1938, în care se precizează și numele școlii sub formă de ASTRA Școală Superioară țărănească Șimleu⁸.

Se precizau organizarea, după același model tip ASTRA, a trei serii de cursuri, cu următorul program:

- seria I   25 octombrie   -22 decembrie 1938;
- seria II   25 ianuarie   - 15 martie 1939;
- seria III   15 martie   - 30 mai 1939.

Practica era stabilită pentru lunile iunie - septembrie, câte 5 zile. Se acordă și o subvenție în valoare de 23807 lei.

Despărțământul ASTRA Șimleu, domnul Ossianu, alți membrii marcanți, colectivul de profesori au depus eforturi considerabile, reflectate în activitățile didactice consistente desfășurate. Rezultatele remarcabile permit să fie considerată o realizare de prestigiu a despărțământului cât și a ASTREI centrale. Totuși în analizele făcute se observă unele carente legate de popularizarea și recrutarea cursanților-țărani. Concluziile desprinse de conducerea centrală a ASTREI de la Sibiu, apreciază eforturile depuse, dar observându-se carentele, se precizează că: "instituția n-a putut funcționa în întâiul an de existență aşa cum ar fi dorit"⁹, făcându-se recomandările necesare pentru viitoarele serii.

În perioada anilor 1939-1940 activitatea de educație a școlilor țărănești se diminuează, reducându-se numărul de cursanți datorită masivelor încorporări în armată, și încețează definitiv din 1940, în nord-vestul României, inclusiv în zona Sălaj, ca urmare a abuzului săvârșit prin efectul Dictatului de la Viena, 30 august 1940, cu urmări extrem de dureroase pentru români. Activitatea ASTREI este interzisă de autoritățile maghiare de ocupație. Ea va continua în celelalte zone ale României, chiar în condițiile celui de-al doilea război mondial. Sfârșitul războiului va aduce

⁷ Ibidem, p. 49

⁸ Ibidem p. 50-55

⁹ Ibidem 170, nr.4, 1939, p.206-207, 236

eliminarea raptului maghiar și revenirea la România a nord-vestului cedat. Aceasta va însemna și declanșarea refacerii și demarării activității despărțămintelor ASTREI în zonele afectate. Însă se prefigura un nou pericol, la fel de descurajator, din partea partidului comunist și al său concept totalitar, de dictatură a proletariatului, care viza controlul absolut al societății în toate domeniile și de eliminare a oricăror inițiative asociative particulare. În spiritul “democratic” al partidului comunist și al său lagăr, acesta desființează toate celelalte partide, iar prin hotărârea nr. 399 din 14 aprilie 1950 a Consiliului de Miniștrii și ordinul nr. 47070 din 25 mai 1950 al Ministerului de Interne, sunt dizolvate mai multe societăți culturale, asociații, inclusiv *Asociațiunea ASTRA*¹⁰.

Una din cele mai fecunde creații ale spiritului civic, democratic, modern a societății românești, bazată pe libertatea de acțiune și asociere a cetățenilor, distinctă de inițiativele statului, a fost obligată abuziv, să-și înceteze activitatea. Dar spiritul ASTREI a rămas viu, iar moștenirea cu atât mai valoroasă.

Anexa nr. 1

“Transilvania”, 67, nr. 4/ 1936, p.241

Conferințe și prelegeri poporale

Pentru intensificarea propagandei culturale la sate, conducerea “Asociațiunii” a inițiat, în anul 1900 “prelegeri poporale”, și “conferințe pentru intelectuali”, la orașe, din 1908, precum urmează:

Anii	Numărul prelegerilor
1900 – 1909	1441 prelegeri poporale
1908 – 1909	114 conferințe
1910 – 1911	558 prelegeri și conferințe
1911 – 1912	775 prelegeri și conferințe
1912 – 1913	1201 prelegeri și conferințe
1913 – 1914	1380 prelegeri și conferințe
1914 – 1915	628 prelegeri și conferințe
TOTAL ANII 1900 - 1915	4542 prelegeri și conferințe
1915 - 1920	... se întrerup, datorită desfășurării primului război mondial și al interdicțiilor impuse de autoritățile austro-ungare

¹⁰ P. Matei, ASTRA și rolul ei în cultura națională, 1861-1950, Cluj Napoca, 1986, p. 142-145

Se reiau începând cu anul 1920:

1920 – 1921	280 prelegeri și conferințe
1921 – 1922	450 prelegeri și conferințe
1922 – 1923	422 prelegeri și conferințe
1923 – 1924	831 prelegeri și conferințe
1924 – 1925	791 prelegeri și conferințe
1925 – 1926	896 prelegeri și conferințe
1926 – 1927	938 prelegeri și conferințe
1927 – 1928	1987 prelegeri și conferințe
1928 – 1929	1593 prelegeri și conferințe
1929 – 1930	1800 prelegeri și conferințe
1930 – 1931	1099 prelegeri și conferințe
1931 – 1932	1496 prelegeri și conferințe
1932 – 1933	2163 prelegeri și conferințe
1933 – 1934	2794 prelegeri și conferințe
1934 – 1935	4042 prelegeri și conferințe

TOTAL GENERAL
ÎN ANII 1920 - 1935

26122 conferințe și prelegeri poporale

NOTĂ:

Situată evoluției conferințelor și prelegerilor poporale este întocmită în 1936, cu prilejul aniversării a 75 ani de activitate a ASTREI

Anexa nr. 2

Tabel
centralizator al numărului școlilor țărănești ale ASTREI
și cursanților, pe serii de ani¹

Serii de școli țărănești	Nr. total școli	Nr. școli frecventate de țărani	Nr. școli pentru alte categorii	Număr total cursanți	Număr cursanți țărani	Nr. cursanți alte categorii
1931 ²	1	1	-	18	18	-
1933	1	1	-	24	24	-
1933 -1934	11	11	-	326	326	-
1934 -1935	25	25	-	715	715	-
1935 -1936	30	30	-	850	850	-
1936 -1937	46	42	4	1648	1306	342
1937 -1938	46	46	-	1742	1742	-
1938 -1939	103	98	5	5742	5430	312
1939 -1940	40	38	2	1596	1512	84
1931 -1940	303	292	11 ³	12661	11923	738 ³

¹ Tabelul centralizator întocmit de E. Hulea în ASTRA, istorie, organizare, activități, statut și regulament, Sibiu, 1944, p. 30, a omis seria de școli pe anii 1937- 1938.

² Cursul de apicultură organizat de Despărțământul Sighet, în 1931, este integrat în tabloul ...“ pe anii 1931 – 1935.

³ Deși majoritatea cursurilor organizate pentru “alte categorii”, au un profil specific, conform ocupațiilor lor de mici meseriași, comercianți, mineri, infirmiere, menaj, sunt considerate ca școli țărănești, deoarece li se predau și cursuri cu profil agricol, pe considerentul că în timpul liber aveau preocupări și în acest sens